

საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო
 MINISTRY OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND NATURAL RESOURCES OF GEORGIA

ლიცენზიებისა და ნებართვების დეპარტამენტი
 DEPARTMENT OF LICENSES AND PERMITS

საქართველო, 0114, თბილისი ვულუას ქვ., ტელ 46 50 08, ფაქსი: 46 50 08, E-mail:ecoegzam@caucasus.net

ვ ა მ ტ კ ი ც ე ბ

ლიცენზიებისა და ნებართვების
 დეპარტამენტის უფროსი

ირაკლი კვაშილავა

(სახელი, გვარი)

(ხელმოწერა)

სახელმწიფო ეკოლოგიური ექსპერტიზის
 დასკვნა პროექტზე

№ 86

„ 30_” 10 2006 წ.

საერთო მონაცემები

1. პროექტის დასახელება – ჩრდილოეთ-სამხრეთის მაგისტრალური გაზსადენის რეაბილიტაციის პროექტის მენესოს მეწყერული უბნის გზშ ანგარიში
2. ინვესტორის დასახელება და მისამართი – საქართველოს ნავთობისა და გაზის გაზის კორპორაცია. თბილისი 300 არაგველის ქ. 24
3. განხორციელების ადგილი – დუშეთის რაიონი. სოფ. მენესოს მოპირდაპირე მხარე, მდ. არაგვის მარცხენა სანაპირო
4. განაცხადის შემოსვლის თარიღი – 27. 10. 06.
5. მონაცემები პროექტის შემდგენელის შესახებ – საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია. თბილისი 300 არაგველის ქ. 24

II. ძირითადი საპროექტო გადაწყვეტილებანი

საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის მიერ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღების მიზნით სახელმწიფო ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილი „ჩრდილოეთ-სამხრეთის მაგისტრალური გაზსადენის რეაბილიტაციის პროექტის მენესოს მეწყერული უბნის გრემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში“ საქმიანობის განხორციელებას ითვალისწინებს დუშეთის რაიონში. პროექტი ხორციელდება კარბონის დაფინანსების პროექტის ფარგლებში, რომელიც მიზნად ისახავს მეთანის გაჟონვის შემცირებას ატმოსფეროში.

გაზსადენის სარეაბილიტაციო მონაკვეთი, რომლის დაზიანება გამოიწვია ტრასის 230-ე კმ-ზე არსებული მეწყერის გააქტიურებამ, მდებარეობს დუშეთის რაიონში ფასანაური-საგურამოს მონაკვეთზე, სოფ. მენესოს მოპირდაპირე მხარეს მდ. არაგვის მარცხენა სანაპიროზე. გაზსადენის რეაბილიტაციის მიზანია საქართველოსა და სომხეთის რესპუბლიკების ბუნებრივი აირით უზრუნველყოფა.

მეწყერული სხეულების შემსწავლელი სპეციალისტების მიერ შემოთავაზებული საქმიანობის განხორციელების ორი ალტერნატიული ვარიანტიდან, მეწყერული ფერდის მდგრადობის გათვალისწინებით, უპირატესობა მიეცა გაზსადენის გატარებას მდ. არაგვის მშრალ კალაპოტში. გაზსადენის ახალი მონაკვეთის სიგრძე შეადგენს 857მ.

პროექტის მიხედვით გაზსადენის 1200 მმ-იანი ახალი მონაკვეთი მდინარის მშრალ კალაპოტში ჩადებული იქნება მდინარის ფსკერის გამორეცხვის ნიშნულის ქვემოთ. ჰიდროლოგიური ანგარიშის თანახმად კალაპოტის გამორეცხვის სიღრმედ მიღებულია 2,5 მ. ჰიდროლოგიური ანგარიში ჩატარებულია ას წლიანი განმეორებადობის წყლის ხარჯის მხედველობაში. მიღებით და საქართველოს ჰიდრომეტსამსახურის მონაცემებით შეადგენს $Q=766 \text{ მ}^3/\text{წმ}$. მილსადენის განთავსებისთვის საჭირო ტრანშეის დამუშავების საშუალო სიღრმედ მიღებულია 4,2 მ. მილის ჩადების შემდეგ ტრანშეა შეივსება 0,2 მ. სისქის ქვიშის საფარით და ადგილობრივი მასალით.

სამუშაოთა წარმოების ტექნოლოგიური სქემის მიხედვით შემთხვევითი წყალმოვარდნების თავიდან აცილების მიზნით გათვალისწინებულია მდ. არაგვის ძირითადი კალაპოტიდან გამომდინარე მარცხენა ტოტის გადაკეტვა დროებითი ძელყორის ზღუდარით. ზღუდარის სიმაღლე განისაზღვრება $Q=100 \text{ მ}^3/\text{წმ}$ საანგარიშო ხარჯის მხედველობაში მიღებით და შეადგენს 2 მ.

მდ. არაგვის მარჯვენა სანაპიროზე გათვალისწინებულია სამშენებლო მოედნის მოწყობა, სადაც დასაწყობდება სამონტაჟოდ გამზადებული მილები. პროექტით გათვალისწინებულია 700 მმ-იანი უმოქმედოდ დარჩენილი გაზსადენის დემოტაჟი და მისი დასაწყობება ქვეშეთის საექსპლუატაციო სამმართველოს ტერიტორიაზე.

გარემოზე მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება გაზსადენის ახალი მონაკვეთის სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოების მიმდინარეობის დროს პირველ რიგში დაკავშირებულია არსებული მეწყერის გააქტიურებასთან და ეროზიული პროცესების განვითარებასთან. საქმიანობის შედეგად ატმოსფერული ჰაერისა და წყლის რესურსების დაბინძურება, ხმაური, ნარჩენების განთავსება და საძოვრების სამეურნეო საქმიანობიდან გათიშვა ატარებს დროებით ხასიათს და მოიხსნება სამუშაოების დამთავრებისთანავე.

დროებითი ხასიათის უარყოფითი ზემოქმედებიდან ყველაზე ხანგრძლივი ზემოქმედება მოსალოდნელია არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებზე, რომელთა დანიშნულებისამებრ გამოყენება სავარაუდოდ შესაძლებელი გახდება სამუშაოების დამთავრებიდან 1-2 წლის შემდეგ.

ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებასთან დაკავშირებით განხილულია დაბინძურების ყველა პოტენციური წყარო, გაანგარიშებულია აღნიშნული წყაროებიდან მოსალოდნელი ემისიები ბურღვა-აფეთქებითი, საექსკავაციო, საბულდოზერო და საშემდგომლო სამუშაოების მიმდინარეობისას. განხილულია აგრეთვე ბუნებრივი აირის გაფრქვევა მილიდან, რომელსაც შეიძლება ადგილი ჰქონდეს გაზსადენის კაპიტალური შეკეთების დროს. დაბინძურების წყაროების სხვადასხვა პარამეტრებზე დაყრდნობით შესრულებულია ჰაერის ხარისხის მოდელირება და ცალ-ცალკე წარმოდგენილია დამაბინძურებელ ნივთიერებათა სივრცითი განაწილების სქემა აფეთქებითი სამუშაოებისა და ყველა სხვა დანარჩენი ტექნიკის მუშაობისას.

სარეაბილიტაციო სამუშაოების მიმდინარეობისას ზედაპირული წყლის (მდ. არაგვის) დაბინძურებას ადგილი ექნება ტრანშეადან ამოტუმბული და ჰიდროტესტირებისას გამოყენებული წყლის მდინარეში ჩაშვების დროს. აღნიშნული წყლების მდინარეში ჩაშვება გათვალისწინებულია ერთსაფეხურიანი სალექარის გავლის შემდეგ.

სამუშაოების წარმოება გათვალისწინებულია მდინარის ცოცხალი კალაპოტიდან 50-70 მეტრის დაშორებით, ამიტომ მდ. არაგვის იქთიოფაუნაზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის. ნეგატიური ზემოქმედება მოსალოდნელია მდ. არაგვის მარცხენა სანაპიროს ჭალის ზედა ტერიტორიაზე მობინადრე ინდივიდებზე.

გაზსადენის ტრასის შერჩევის დროს გათვალისწინებულია მდინარის მარცხენა ტერასაზე არსებული ჭალის ტყეებზე ნაკლები ზემოქმედება. უმნიშვნელო ზეწოლა მოსალოდნელია მხოლოდ ბუჩქნარსა და ბალახეულობაზე.

გზს ანგარიშში მოცემულია სარეაბილიტაციო სამუშაოებს მიმდინარეობის პერიოდში ხმაურის წარმოქმნის ძირითადი წყაროები – საბურღი დანადგარი, ექსკავატორი და ბულდოზერი. საპროექტო დოკუმენტაციის თანახმად მათი მუშაობისას 2 მეტრის დაცილებით ხმაურის დონე შეადგენს 80 დბა. დანადგარების ხმაურის ჯამურ დონედ ანგარიშში მიღებულია 85 დბა. სამუშაო ტერიტორიაზე ტექნოლოგიური დანადგარების განთავსების სქემის თანახმად უახლოესი საცხოვრებელი ზონა ხმაურწარმოქმნელი წყაროებიდან დაშორებულია 375 მეტრით. ამასთან ხმაურის გავრცელებას ადგილი ექნება მხოლოდ დღის საათებში. სამშენებლო მოედანსა და საცხოვრებელ ზონას შორის არსებული გამწვანების ზონის გათვალისწინებით ხმაურის დონე არ აღემატება ნორმატიული აქტით დადგენილ ნორმას (55 დბ.).

გაზსადენის აღდგენითი სამუშაოების მიმდინარეობის პერიოდში ნიადაგზე, ზედაპირულ და მიწისქვეშა წყალზე პოტენციური ზემოქმედება დაკავშირებულია

ტერიტორიის სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით დაბინძურებასთან, საწვავ-საპოხი მასალებისა და 700 მმ-იანი მილსადენის დემონტაჟის დროს გაზის თხევადი კონდენსატის დაღვრასთან.

წარმოდგენილ ანგარიშში განხილულია წარმოქმნილი სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო და ტოქსიკური ნარჩენების დროებითი შენახვისა და განთავსების საკითხები. ყურადღება გამახვილებლია შესაძლო ავარიულ სიტუაციებზე და შეფასებულია მოსალოდნელი შედეგები.

გაზსადენის ექსპლუატაციის პერიოდში გარემოზე პირდაპირი ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის. მეორადი ზემოქმედება შეიძლება გამოწვეული იყოს გაზსადენის დაზიანებით, რაც დაკავშირებული იქნება ემისიებთან ატმოსფერულ ჰაერსა და ზედაპირულ წყალში.

გაზსადენის სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზეგავლენის შესამცირებლად ანგარიშში განსაზღვრულია შემარბილებელი ღონისძიებები, რომელთა დიაპაზონი იცვლება საინჟინრო გადაწყვეტილებებიდან გამომდინარე და ეხება გეოლოგიის, ატმოსფერული ჰაერის, წყლის რესურსების, ხმაურის, ნარჩენების რეგულირების და სხვა საკითხებს.

ეკოლოგიური ექსპერტიზის მიმდინარეობის პროცესში დამოუკიდებელი ექსპერტების მიერ გამოთქმული შენიშვნები ასახულია წინამდებარე დასკვნის III თავში.

III. შენიშვნები

1. გაზსადენის სამშენებლო ტრასაზე არსებული მდგომარეობიდან გამომდინარე დამუშავდეს დამტკიცდეს სამშენებლო ტრასის (მენესოს მეწყერული უბნის) მუდმივი მონიტორინგის კონკრეტული გეგმა, როგორც გაზსადენის მშენებლობის, ისე მისი ექსპლუატაციის პერიოდისათვის ცალ-ცალკე, მის შესრულებაზე პასუხისმგებელი ფიზიკური და/იურიდიული პირის მითითებით;
საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციამ მონიტორინგის შედეგების შესაბამისად უზრუნველყოს გაზსადენის ტრასაზე მეწყერული სხეულის მდგრადობის შენარჩუნება და ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებების გატარება, როგორც გაზსადენის მშენებლობის ფაზაში, ისე მისი ექსპლუატაციის მთელი პერიოდის განმავლობაში;
2. გზმ ანგარიშში მოცემული სტრატეგიის შესაბამისად დამუშავდეს და დამტკიცდეს:
 - ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების კონკრეტული გეგმა, მის შესრულებაზე პასუხისმგებელი ფიზიკური და/ან იურიდიული პირის მითითებით;
 - ნარჩენების მართვის, მათ შორის გაზკონდესატის ტრანსპორტირებისა და განთავსების კონკრეტული გეგმა, მის შესრულებაზე პასუხისმგებელი ფიზიკური და/ან იურიდიული პირის მითითებით;
 - ტერიტორიის კომპლექსური აღდგენის გეგმა, მის შესრულებაზე პასუხისმგებელი ფიზიკური და/ან იურიდიული პირის მითითებით;აღნიშნული გეგმები შეთანხმდეს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან;
3. გაზსადენის მშენებლობის დაწყებამდე ბურღვა-აფეთქებითი სამუშაოების წარმოება შეთანხმდეს საქართველოს ტექნიკური ზედამხედველობის სამსახურთან;
4. მდ. არაგვიდან ტექნიკური წყლის აღებაზე და მდ. არაგვიში წყლის ჩაშვებაზე აღებული იქნეს ნებართვა წყალაღებასა და წყალჩაშვებაზე; ჰიდროტესტირების ჩასატარებლად აღებულ წყალში ანტიკოროზიული ნივთიერებების შერევის შემთხვევაში ნახმარი წყლის მდინარეში ჩაშვება მოხდეს დამატებითი გაწმენდის შემდეგ;
5. მოქმედი სნ და წესების მოთხოვნებიდან გამომდინარე მილსადენი ჭალის მთელ სიგრძეზე განთავსდეს მდინარის კალაპოტის ფსკერის უდაბლესი ნიშნულიდან მინიმუმ (და არა საშუალოდ) 4,2 მ-ზე ;
6. მდ. არაგვის ნავთობური ნახშირწყალბადებით დაბინძურების თავიდან აცილების მიზნით გაზსადენის 700 მმ-იანი მონაკვეთის დემონტაჟის დაწყებამდე მათი ჩაჭრის ადგილებში გათვალისწინებული იქნეს მიწებში არსებული გაზკონდესატის მიმღები შესაბამისი მოცულობების დადგმა;
7. მშენებლობის პერიოდში მდ. არაგვის ბუნებრივი კალაპოტური რეჟიმის შენარჩუნების მიზნით დროებითი გრუნტის დამბა მოეწყოს მხოლოდ მდინარის მარცხენა კალაპოტში;
8. მდ. არაგვის მარცხენა ტერასაზე სამშენებლო სამუშაოების მიმდინარეობისას მაქსიმალურად იქნას დაცული საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობები: ჭალის ანუ გრძელყუნწა მუხა, კორპის თელა და ქაცვი.

IV. ღამატებითი პირობები

1. პროექტით გათვალისწინებული სამუშაოების მიმდინარეობისა და დასკვნაში მოყვანილი შენიშვნების შესრულების შესახებ, წარდგენილ იქნას ანგარიში გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.

ტერიტორიის სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით დაბინძურებასთან, საწვავ-საპოხი მასალებისა და 700 მმ-იანი მილსადენის დემონტაჟის დროს გაზის თხევადი კონდენსატის დაღვრასთან.

წარმოდგენილ ანგარიშში განხილულია წარმოქმნილი სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო და ტოქსიკური ნარჩენების დროებითი შენახვისა და განთავსების საკითხები. ყურადღება გამახვილებლია შესაძლო ავარიულ სიტუაციებზე და შეფასებულია მოსალოდნელი შედეგები.

გაზსადენის ექსპლუატაციის პერიოდში გარემოზე პირდაპირი ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის. მეორადი ზემოქმედება შეიძლება გამოწვეული იყოს გაზსადენის დაზიანებით, რაც დაკავშირებული იქნება ემისიებთან ატმოსფერულ ჰაერსა და ზედაპირულ წყალში.

გაზსადენის სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზეგავლენის შესამცირებლად ანგარიშში განსაზღვრულია შემარბილებელი ღონისძიებები, რომელთა დიაპაზონი იცვლება საინჟინრო გადაწყვეტილებებიდან გამომდინარე და ეხება გეოლოგიის, ატმოსფერული ჰაერის, წყლის რესურსების, ხმაურის, ნარჩენების რეგულირების და სხვა საკითხებს.

ეკოლოგიური ექსპერტიზის მიმდინარეობის პროცესში დამოუკიდებელი ექსპერტების მიერ გამოთქმული შენიშვნები ასახულია წინამდებარე დასკვნის III თავში.